

חגיגה כה

משה שווערד

1. תוספות מסכת חגיגה דף כה עמוד א

שרצועה של כותים מפסקת - הקשה הר"ר אלחנן היאך היו מביאין אפר פרה לגליל דא"א לעשות אלא בירושלים וא"כ נטמא בהבאת דרך ארץ העמים ושמא דבשביל קטן איכא להביא דרך שם אבל להביא יין ושמן לנסכים בעי שביל גדול אבל צ"ע היאך עוליין לרגל מן הגליל כיון דאפסקיה ליה רצועה נטמא ובעי הזאה ג' וז' ...

2. שערים מצויינים בהלכה

דף כה. שרצועה של כותים מפסקת ביניהן. פרש"י ואי אפשר להביא לירושלים בטהרה, לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים כו'. ועי' ברש"י במס' שבת (יד: ד"ה על ארץ העמים) מפני הקברות שלהן, דהנכרים מטמאים במגע ובמשא כו'. והקשו התוס' היאך היו מביאין אפר פרה לגליל, ותירצו דשמא שביל קטן היה שיכולין להביא דרך שם, אבל להביא יין ושמן לנסכים צריך שביל גדול. ועי' בקרבן נתנאל (סוף מס' ר"ה) דבימי האמוראין היו משתמשין באפר פרה. וצריך לומר שהם ידעו את השביל הזה. ועי' בפ"י רבינו שמשון (חלה פ"ד מ"ח) שכתב, דבימי חכמים היו להם אפר פרה. וכ"כ במשנה למלך (אבל פ"ג) בשם הרא"ש, וכתב ער"ש שראה בספר א' דבעת שגלו לבבל הוליכו עמהם אפר פרה. ועי' בהגה' מהריעב"ץ שהביא דמפורש כן בתוספתא (פרה פ"ג). אבל כל זה ניחא בזמן בית ראשון, אבל בבית שני בזמן שגזרו על ארץ העמים, קשה הדבר היאך השתמשו באפר פרה. עוד הקשו התוס' היאך עלו לרגל מן הגליל, דהא צריכין הזאת שלישי ושביעי.

ובתשו' שער אפרים (סי' לז) תירץ שהיו באין שבעה ימים קודם החג. ובהגה' מהריעב"ץ כתב שהיו יכולין לילך דרך השביל קטן זה אחר זה, אלא דאפשר שלא היו מספיק להמתין לכולן שילכו בשביל באופן זה. ותמוה קצת שהגאון מהריעב"ץ לא הביא דברי השער אפרים שהיה זקנו של אביו בעל החכם צבי. ובתוס' יו"ט תירץ די"ל שהקילו לגבי עליית הרגל כדאשכחן לקמן. וכוונתו דאיתא לקמן (כו). דבשעת הרגל נאמנים אף על התרומה. ונראה לי ראייה לדבריו דהא איתא במס' עירובין (ריש פ"ב) גבי פסי ביראות, שהקילו להן הרבה, והטעם הוא משום שהם אמרו והם אמרו.

בגליל, ועל כרחק היה להם מי חטאת ואין העבירו מי חטאת או אפר חטאת מירושלים לגליל, הא רצועה של ארץ העמים מפקקת, ומי חטאת ואפר חטאת אין ניולין בזמיד פחיל כדאמרינן שם. וכתב לתרץ, ואפשר לפי מה דאמרינן בתוספתא פרה (פ"ט ה"ה) מי חטאת שהגלילו וחזרו ונמחו כשרים, ואמרינן בתוספתא טהרות (פ"ב ה"ב) שהביא הר"ש (פ"ג מ"ב) דמים טמאים שהגלילו טהורין, דמים שהגלילו אינו לא אוכל ולא משקה. א"כ אפשר שהיו מגלידין את מי חטאת ומעבירין דרך הרצועה וחזרין וממחין אותו ע"ש.

תום' ד"ה שרצועה בו', היאך היו מביאין אפר פרה לגליל דא"א לעשות אלא בירושלים וא"כ נטמא בהבאת דרך ארץ העמים. בחוס' רי"ד כתב לתרץ, שהיה להם אפר פרה מקודם לכן בגליל וא"כ נתיישבו הכותים באותה הרצועה ע"ש.

במקדש דוד (סימן לו סק"ג), לא הזכיר דברי התוס' כאן והקשה קושית התוס' מדנפשיה, וז"ל הנה בחגיגה אמרינן דרצועה של ארץ העמים מפקקת בו' ומקשינן והאמר עולא חברייא מדכן בגלילא בו'. ויש לעיין דהא נראה מזה שהיו נוהגין טומאה וטהרה

וראיתי עוד להמקדש דוד בח"ג (סימן נא אות ד'), ששם הביא קושית התוס' בשם הר"ר אלחנן היאך היו מביאין אפר פרה לגליל, וכתב ליישב עפ"י התוספתא (אהלות פי"א) שהביא הר"ש שם (פי" מ"ג), דרק כלי חרס אינו מזיל על אפר פרה באוהל המת, אבל כלי אבן מזיל. וא"כ שפיר היו יכולין להעביר אפר פרה מירושלים לגליל בכלי אבנים, דהא לעולם אפר פרה היו מניחין בכלי אבנים. ואף דבספרי אמרינן דהא דאין חטאת ניולת בזמיד פחיל הוא משום דבעינן מקום טהור, וא"כ מה לי של חרס מה לי של אבן, נראה דרק בכלי חרס הראוי לקבל טומאה מחוכו אזלינן בחר מקומו, אבל כלי אבן דאינו ראוי לקבל טומאה לא איכפת לן במקומו כלל. והא דלא העבירו היין ושמן מגליל ליהודה בכלי אבנים, מכיון דדין דאין הקדש ניול בזמיד פחיל הוא מדין מעלה, ואף בכלי אבנים איכא המעלה דאין ניוליס, משא"כ בחטאת דהוא פסול דאורייתא ולא משום מעלה, היו יכולים להעביר בכלי אבנים ע"ש.

שם בתום'. היאך עולין לרגל מן הגליל כיון דאפסקיה ליה רצועה נטמא וצעי הזאה ג' ח'. צשו"ט שער אפרים (סימן לו) כתב, הא דלא הקשו התוס' היאך הביאו זכורים, די"ל דזכורים הביאו פירות שלא הוכשרו. והגאון הר"ר העשיל ז"ל תירץ, די"ל דהביאו זכורים בכלי המוקף צמיד פחיל ע"ש.

ובקושית התוס' היאך עלו לרגל, כתב צשו"ט שער אפרים שם לתמוה דמאי קושיא, וי"ל שעלו לרגל וצאו ז' ימים קודם הרגל וטהרו עלמנן ג' ח' ע"ש. וכן הקשו בשם ינחק וצטורי אבן, והריעצ"ץ ז"ל בלחם שמים, ועיין במנפפה איתן. וציד דוד דחה דברי השער אפרים, דלא מסתבר לומר שיטריחו עליהם לצוא ז' ימים קודם ולצטל ממלאכתם זמן רב ע"ש. אמנם בתוס' הרא"ש שנדפס לאחרונה מצינו שכתב לתרץ כן כדברי האחרונים הנ"ל, שהיו ממהרין לצא כדי שיקבלו הזאה קודם לרגל ע"ש.

ובחזון איש או"ח (סימן קכט) כתב, נהי דיכולין לטעה בירושלים, מ"מ אין חייבין צרך דטמא שלא טיהר עצמו צרגל אע"ג דהיה יכול לטהר אינו עובר במנזות רחיה. ומיהו כיון דארץ העמים דרצנן, י"ל דחייב לטהר עצמו כדי לקיים מצות רחיה כיון דמה"ח חייב ע"ש. ועיין בזה באמזוהא דספרי על הספ"ז פ' חוקת (דף רלא).

בתויו"ח כתב לתרץ קושית התוס', שהקילו לגבי עליית הרגל, כיון דטומאת ארץ העמים מדצריהם יכולין להקל דהם אמרו והם אמרו ע"ש. והריעצ"ץ ז"ל בלחם שמים דחה דבריו, דלמה יקילו בטומאת ארץ העמים שהוא ספק גמור של תורה, והרי יכול לטהר עצמו ע"י שיקדים עלייתו לרגל ע"ש. אמנם כדברי התויו"ט כ"כ גם צמעשה רוקח על הרמב"ם (הל' מטמו"מ פי"א ה"א), דחז"ל לא תקנו טומאת ארץ העמים במקום שיצטל מ"ע דאורייתא דהם אמרו והם אמרו ע"ש. ועיין במנפפה איתן שכתב כעין זה, עפ"י דהתוס' צמגילה (י"א) צמ"ש שמעתי שמקריבין צבים חוניו, והקשו הא גזרו טומאה על ארץ העמים, וכתבו דשמא לגבי הא לא גזרו חכמים טומאה כיון דמה"ח יכול להקריב. והכא נמי כן ע"ש.

ובחנהות מהר"צ רנצורג ז"ל כתב, שהיו עולין ע"י שוורים ועל גבי דלפות, דהוי אוהל מפסיק לכו"ע כמש"כ התוס' צעירובין (לא א) ע"ש. וע"ע בספר גן ריה עה"ט פ' אמור (דף קח).

5. מצפה איתן מסכת חגיגה דף כה עמוד א

גמ' מפני שרצועה של כותים מפסקת ביניהן. ק"ל מסוגיין אהא דאי' במנחות שהיו מביאין יין ושמן ממקומות שבגליל. וצ"ל דאתיא כריב"י דמטהר ע"י שידה א"נ כר"ש אתיא דקברי כותים א"מ באהל ולא חמור עפרם מקבריהם. ועי' בעירובין דר' יהודה ס"ל כריב"י וקשה דא"כ אמאי אמר ר"י ברפ"ג דפסחים דין של יהודה לא היה מחמיץ ומשמע דהיינו בזכות הנסכין והרי לר"י היה באין גם מגליל:

6. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן קסד

אם מותר לכהן ליסע בעראפלאן / במטוס / שמוליכין שם מת לקוברו בארץ ישראל ב' סיון תשל"ב. מע"כ ידידי הבחור בן תורה נכבד מר יצחק פאלאק שליט"א, מתלמידי ישיבת עץ חיים באנטווערפן במדינת בעלגיא, שלו' לך ולתורתך, וחג שמח בקבלת התורה שלימה.

באורן שקורין עראפלאן שמוליכין שם מת לקוברו בארץ ישראל אסור לכהן ליכנס שם כי כל העראפלאן אף שגדול טובא ויש לו מקום למטה שמונחין שם המשאות ושם מונח גם המת שיש חציצה בין המת למקום העליון שיושבין שם האנשים הנוסעים כולו כלי אחד הוא והוא של מתכות שמקבל טומאה וממילא אינו חוצץ בפני הטומאה, ונטמא הכהן בטומאת אהל במת שהוא באיסור לאו ועשה.

אך יש לעיין דאולי רק אלו מיני מתכות שנאמרו בקרא ששה מינים שהם זהב וכסף ונחש/ונחשת/ וברזל ונדל ועופרת הם מקבלין טומאה ולא מינים אחרים, וקצת היה נראה כן מדהוצרך הקרא להחשיבם בפרטיות ולא בכלל אך כל דבר מתכות וכלפי שמיא גליא שאיכא עוד מיני מתכות שלכן פרטן להשמיענו שרק אלו מק"ט ולא מיני מתכות אחרים. והעראפלאן כמדומה שאינו משה מיני מתכות אלו, אבל אפשר שגם מין מתכות זה אינו מין אחר אלא שהוא נעשה מתערובת ממינים אלו, וצריך לחקור לידע זה. ואם יתברר שהוא מין אחר שהיה רצון השי"ת שיתגלה בדורות אלו האחרונים היה נוטה יותר שלא מקבלי טומאה דלבד ממה שפרטן ראה שאין למילף למיני מתכות אחרים דהם ששה כתובים הבאים כאחד. הנה גם בלא זה אין למילף דיני טומאה למין חדש דכל דיני טומאה הם גזה"כ, וראה קצת מהא דכלי זכוכית לא מק"ט מדאורייתא אף שהם ניתכין כמתכות ולא אמרינן שיהא להן דין כלי מתכות כאלו שבקרא, אבל מ"מ צ"ע לדינא, ואם הוא מתערובות מיני מתכות אלו טמא בפשיטות ואם הוא ממין אחר ויש בו תערובות גם ממינים אלו אזלינן בתר רובא כדתנן בפי"א מכלים.

ומדין אהל זרוק דלאו שמיא אהל גם לקולא שלכן אם האנשים יושבים שלא כנגד המת היה שייך לידון בזה, אבל במת ואדם וכלים שבתוכו מביא טומאה, עיין בפ"ח מאהלות מ"ה בר"ש שכתב בפשיטות אי בכלים שבתוך הבית איירי דבר תימה הוא מ"ט דר' יוסי, אך במאירי שבת דף ק"א מפרש בשם התוספות דאף כשהטומאה והכלים בספינה אם אינה קשורה אינו אהל, והוא דלא כתוס' שלנו שבת שם ד"ה קשרה, ומצאתי בספר סדרי טהרות פ"ח ד"ה וספינה שהקשה על המאירי ונשאר בצ"ע"ג, שלכן יש להורות בפשיטות כהר"ש שטמא, וגם בלא זה הא נכנס לשם כשהאירון הוא עומד על הקרקע דהוא אהל מונח. ידידו המברכו להתגדל בתורה ובריאה, משה פיינשטיין.

7. ספר מגדים חדשים

אין הקדש ניצול בצמיד פתיל בו' והאמר עולא
 חברייא מרבן בגלילא בו' / פירש"י שהיו
 מטהרין יין ושמן למוצא שמא יבנה ציהמ"ק צימיהם.
 וכתב החוס' רי"ד וכ"כ הטורי אבן, שלא היו מקדישין
 ממש היין והשמן דהרי אסור להקדיש צוה"ו שמא יבא
 לידי תקלה (יומא סו א), אלא על כרחך האי מדכן
 שעשו אותן על טהרת הקודש שמא יבנה ציהמ"ק יהיה
 להם יין ושמן טהור להקדיש ולהקריב.
 וכתב הטורי אבן, דמזה מוכח דמ"ש אין הקדש ניצול
 בצמיד פתיל, היינו אפילו קודם שהקדישו אין
 ניצול ואסור להקדישו ולהקריבו, דאל"ה מאי ק"ל מהא
 דחברייא מדכן, הא לכשיבנה ציהמ"ק אפשר להן להביא
 ע"י צמיד פתיל צעודן חולין ולהקדישו אח"כ, אלא
 שמע מינה דאפילו קודם הקדישן אין נזולים ע"י צמיד
 פתיל, וואף דבחטאת מים שאינן מקודשים ניצולין
 וכשרים אח"כ לקדש באפר פרה, כתב הטור"א דהיינו
 טעמא דמשום דקרא דכתיב צמקוס טהור שיהא
 מקומו טהור קאי אאפר, אבל אמרי ליכא קפידא. והא

דמים מקודשים אין ניצולין, לאו משום לתא דמיס אלא
 משום לתא דאפר המעורב עם המיס] ע"ש. והנה כבר
 כתב כן גם החוס' רי"ד, והוכיח כן מגוף הסוגיא
 דאמר שונין אין הקדש ניצול בצמיד פתיל, ולכן אין
 יכולים להביא מהגליל, ומוכרח דאף אם הוצא בצמיד
 פתיל קודם שהוקדש, פסול הוא לנסכים אח"כ, דאל"ה
 היה אפשר להביא צעודן חולין וצירושלים יקדישוהו
 ע"ש. וכ"כ בזכר לחגיגה (צד"ה שונין) ע"ש. ועיין
 בפתח עינים כאן צ"ע לקוטי רבינו בצלאל, שהקשה
 בצוגיין דנייתי חולין בצמיד פתיל עד שיעצור הרצועה
 ואח"כ יקדיש, ונשאר בצ"ע ע"ש. והנה צימיהם לא
 היה צדפוס החוס' רי"ד, ואנו שזכינו לזה הדבר ברור
 כמו שכתב דאף צכה"ג אינו מציל, וכן כיוונו לדבריו
 הטורי אבן והזכר לחגיגה.

8. בית חדש על או"ח סימן תרע

(ב) ה"ג שהיה מונח בחותמו של כהן גדול וכו'. ופירושו שהיה מונח בהצנע(ו) בקרקע וניכר שלא הסיטו הכלי
 וגם היה חתום בחותם של כהן גדול וניכר שלא פתחוהו ונגעו בשמן וכן פירש רש"י (כא ע"ב ד"ה בחותמו)

והתוספות (ד"ה שהיה) עיי"ש ובהגהות החדשות למרדכי (שלטי הגבורים שבת פ"ב אות ג) כתב יש אומרים שהיה מונח בתוך שידה קבועה בכותל שלא היו יכולים האויבים להסיטה והיה פתחה סגור וחתום בחותמו של כהן גדול ובסגירת הפתח בחותם הכירו שלא נגעו בפך ויש אומרים שזה היה קודם שגזרו עליהם עכ"ל כלומר קודם שגזרו על הגוים שיהיו כזבים לכל דבריהם וזב מטמא בהיסט ועיי"ש בתוספות ועיי"ן עוד בביאורי הרא"ם שעל הסמ"ג (הל' חנוכה כו. ד"ה טמא) ואפשר עוד לומר שהיה פיו צר שאינו יכול להכניס בו אצבעו וכיון שאי אפשר ליטמא במגע בעודו בכלי אינו מיטמא נמי בהיסט דלהכי אפקיה רחמנא להיסט בלשון נגיעה לומר לך שכל שאינו מיטמא במגע אינו מיטמא בהיסט (שבת פד ע"ב רש"י ד"ה ודין הוא) **וצריך שיהיה חתום דאם לא כן איכא חששא שמא הוציאו קצתו ונטמא והחזירוהו בתוכו אי נמי נטמא באהל המת כשלא היה צמיד פתיל עליו ועיי"ן במה שכתב הרא"ם בזה גם מה שכתב בית יוסף ששמנה ימים הוצרכו להמתין מפני טומאה שבעה ימים וכו' כל אלו הפירושים כתב הרא"ם לשם (כו ע"ב ד"ה לשנה).**

9. ספר מגדים חדשים

ובחיותי זוה ראיתי עוד בשו"מ אצני זכרון שם, שכתב ליישב הקושיא שמקשים על הצ"ח (זהל' חנוכה) שכתב דהפך היה מוקף צמיד פתיל ולכן לא נטמא צוהל המת, ומקשין דהא אין הקדש ניטל בצמיד פתיל, וזכר הצאנו לעיל מהשואל ומשיב והצית יחזק מש"כ צוה]. וכתב צאצני זכרון ליישב עפ"מ"ש בע"ז (נב צ) דמשנכנסו פריצים להיכל ילאו אצני מזבח לחולין, וה"ה לשמנים של קודש שנעשו חול, ושפיר ניטל בצמיד פתיל ע"ש. וכן בשו"מ שואל ומשיב מהדו"ק ח"ג (סימן מג) שהצאנו לעיל, כתב לתרץ כן משום צאו צה פריצים וחללוה ע"ש. וכה ראיתי בספר מרגניתא דרבי מאיר צחי לשבת (כא ח) שכתב לתרץ כן ע"ש. ודצריהס צ"ב, לפי מה שבארנו דאפילו בחולין קודם שהוקדשו אינו ניטל ואקור להשתמש בהן אח"כ לקודש, וא"כ מאי אהני לן מה שיצאו לחולין, וצ"ע.

10. תוספות רי"ד על חגיגה דף כה/א

והאמר עולא חבריא מדכן בגלילא. פי' בעל כרחין אין לפרש שבימי הבית היו מטהרים יינן לנסכים, שא"כ מה זה שמתרץ מניחין לכשיבוא אליהו ויטהרנה, וכי בימי הבית יבוא אליהו, עדיין לא גלו והיאך יבוא. (א"נ) [אלא ודאי] אחר חורבן מיירו וה"ק, הו' מדכן יין ושמן ושומרין אותן בחזקת טהרה שאם ייבנה ביהמ"ק יהא להם מזומן להקריב, וכיון שבימי החורבן מדבר (כולם) [כלום] רשאיין להקדיש והתניא אין מקדישין ואין מחרימין ואין מעריכין (שמן) [נדצ"ל - בזמן] הזה פי' שמא יבוא כהם לידי תקלה, אלא לאו מטהרין היו ולא היו מקדישין אותן אלא היו שומרים אותם בחזקת טהרה שאם ייבנה בית המקדש יהא להן יין ושמן מזומנים להקדיש ולהקריב:

11. מרומי שדה מסכת חגיגה דף כה עמוד א

והאומר עולא חבריא מדכן בגלילא. פי' דס"ד שמביאין מיד לירושלים ולכשיבנה ביהמ"ק יהיה לנסכים, ומשני דמניחין אצלו, ולכשיבא אליהו יטהרנה. אבל הא פשיטא דלא ס"ד דשמא יבנה ביהמ"ק קודם שיבא אליהו דזה א"א. אלא דס"ד דמביאין מיד. והיינו דמשני מניחין ולכשיבא אליהו, אלמא דס"ד דאין מניחין אצלו אלא מביאין מיד לירושלים:

12. רש"י מסכת חגיגה דף כה עמוד א

שמא יבא אליהו - ויראה להן שביל בה שאינו מארץ העמים.

13. שערים מצויינים בהלכה

ולכשיבא אליהו ויטהרנה. פרש"י שיראה להן שביל שאינו מארץ העמים. כונת רש"י שלא נפרש שיטהרנה שיברר הלכה ויטהר, שכבר כתב רש"י במס' שבת (קח. ד"ה מאי אם יבוא אליהו ויאמר) דאיסור והיתר אינו תלוי בו, דלא בשמים הוא, אלא הכי פירושו שיברר ויראה להן המציאות מקום השביל. ועי' מה שכתבנו במס' עירובין (מה. ד"ה הרי ב"ד של שמואל קיים).

14. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף כה עמוד א

בזמן הגיתות טהור גם בלא נאמנות עם הארץ

עבר וקיבלה מהו שנייחנה לגת הבאה. לכאורה היה נראה שטהרת ע"ה בזמן הגיתות הוא בצירוף אמירת ע"ה שהוא טהור ורק בכל השנה אין סומכין על ע"ה ובזמן הגיתות האמינוהו, אמנם מלשון הגמ' נראה דהחבר יכול להניחה ברשותו עד שיגיע גת הבאה ויהיה טהור בלא אמירה מחודשת מצד ע"ה. והיה מקום לומר דמ"מ מה שנטהרים הוא בצירוף אמירת ע"ה בשעה ראשונה, והיינו דבשעת הגיתות מקבלים את דבריו. מיהו יש להוכיח מהמשך הגמ' דא"צ כלל אמירה שהוא טהור, דבגמ' מייתי ראייה מהא דתנן חבר וע"ה שירשו את אביהם ע"ה ומקשינן עליה דיניחנה לגת הבאה, אף דאביהם מת ואינו יכול להעיד על טהרת התרומה, משמע דא"צ אמירה כלל דלא מסתבר דמיירי שאביו העיד לו שהוא טהור, וגם אמאי דחיק לאוקמא בדבר שאין לו גת הא הו"מ למימר דמיירי שלא העיד האב קודם מיתתו, וחזונו דבזמן הגיתות אי"ז נאמנות כלל ואין אנו צריכים ולא נזקקים לאמירתו שהיא טהורה, אלא דלא חיישינן ברגל לטומאת ע"ה והוה הרגל כמו מקוה לפירות הע"ה. [ויש לבאר בזה, שמכיון שמה"ת הכל טהור ואדרבה אסור לשרפו כ"ז שיש אפשרות להשתמש בזה, לכך לא העמידו דבריהם כלל במקום שהקילו להאמין לע"ה].

15. רש"י על חגיגה דף כה/ב

יכול לומר לו טול אתה חטין במקום פלוני - שיודע בהן שהוכשרו, ואני אטול חטים במקום פלוני שיודע שלא הוכשרו, דכיון דחד מינא הן אמרינן יש ברירה, שאלו הן חלקו של זה, ואלו הן חלקו של זה, ולא החליף לו חבר לעם הארץ חלקו שבטמאין בשביל חלקו של עם הארץ בטהורין, אבל בשני מינין אין לומר ברירה, דכשמת אביהן נפל חלק לזה וחלק לזה בכל המינים, ונמצא חבר זה מחליפה לו, ועובר בלפני עור לא תתן מכשול

16. שערים מצויינים בהלכה

דף כה: חבר ועם הארץ שירשו את אביהם, יכול לומר לו טול אתה החטין כו'. [פרש"י כיון דחד מינא הן אמרינן יש ברירה. והתוס' דנו בענין ברירה, משום דיש סתמי משניות דמצינו שם דאין ברירה אפי' בדרבנן, ובכמה מקומות מצינו פלוגתא. ובענין זה עי' מה שכתבנו במס' עירובין (לו: ד"ה כי לית ליה לר"ש ברירה) ובמס' ביצה (לח. ד"ה אבל בדרבנן).

17. ספר מגדים חדשים

רש"י ד"ה יכול לומר לו כו' ומנאל חזר זה מחליפה לו ועוזר בלפני עור לא תתן מכשול.
ר"ל משום דאין מוסרים טהרות לעם הארץ שאסור לגרום טומאה לחולין בארץ ישראל. ויש שהעירו דמוכח מד' רש"י כאן דעוזר אלפני עור אף באיסור דרבנן, דהרי האיסור לטמא אוכל טהור אינו אלא מדרבנן, ואפשר בכוונת רש"י דעוזר מדרבנן בלפני עור כו', עיין מה שכתבנו לעיל (יח א) בתוס' ד"ה חולו של מועד, שיש שהבינו כן בד' התוס' בע"ז ע"ש. אמנם מלשון רש"י שכתב ועוזר בלפני עור כו', משמע קצת דעוזר מדאורייתא, דאל"ה הול"ל ואסור משום לפני עור. ויותר נראה בכוונת רש"י, משום דפירות הטבולין לתרומה אסור לטמאס מדאורייתא, כמש"כ רש"י בע"ז (נו א) ד"ה ואין צורין, דאסור משום משמרת תרומתי ע"ש. ומנאלמי להצרוך טעם ז"ל בעטרת חכמים צמי לקידושין (יז ב) שכ"כ בד' רש"י ע"ש.

18. מצפה איתן מסכת חגיגה דף כה עמוד ב

רש"י ד"ה יכול לומר לו כו' אבל בשני מינין אין לומר ברירה. בחי' רשב"א בקי' הק' מתמורה גבי ב' שותפין שחלקו א' נטל עשרה טלאים וא' נטל ט' וכלב כו' דהתם משמע דאף בשני מינין יש ברירה לשינויא דרב אשי ומשו"ה אמר דמהני לברור חד טלה כנגד הכלב ואינך לישתרו. וכתב דשמא רבא סבר דבב' מינים אין ברירה ולדידיה מתני' דהתם כפשטא א"ש דאסורין כולן שכנגד הכלב ולא מהני לברור חד. ונראה דגם התוס' בקידושין נתכוונו לזה במ"ש אדרבא דנימא דטעמא דיכול לומר טול אתה ע"ז ואני מעות לא משום דגר אינו יורש אביו ד"ת אלא משום ברירה דהיינו כסברת רב אשי דאף בשני מינין אמר ברירה למ"ד יש ברירה. ובזה נסתלקה תמיהת הטו"א כאן ע"ד תוס' שם דאיך אפשר לומר יש ברירה גבי טול ע"ז כו' דהוי ב' מינין ולכ"ע אין ברירה כדמוכח בפ"ט דבכורות (דף נו) גבי חלקו גדיים נגד תיישים דאע"פ שהן מין א' אלא שאלו גדולים ואלו קטנים הואיל ולא ישוו להדדי לא אמר ברירה לכ"ע אפי' למ"ד יש ברירה וה"ה בב' מינין. ולפ"ד חי' הרשב"א הנז' לק"מ דהא רב אשי ס"ל י"ב אף בב' מינין:

19. טורי אבן על מסכת חגיגה דף כה/ב

ופי' רש"י טעם של משנה זו מטעם ברירה דמעיקר' הוברר הדבר שאלו לחלקו נפל אבל בב' מינים ל"א הוברר הדבר, וכן פי' הוא עצמו משנה א' גר ונכרי שירשו את אביהם נכרי יכול לומר טול אתה את ע"ז ואני אטול מעות דאית ליה ברירה התם. וק"ל דא"א לומר כן דהא ע"ז ומעות וכן יין ופירות דתנא התם ב' מינים הן ובב' מינים לכ"ע אין ברירה, ומה שכתבו כן כתב רש"י לא מצינו לרש"י שפי' כן ומהתמה שהן עצמן פי' להא דטול אתה חיטים שבמקום פ' דשמעתין דה"ט דבחד מינ' אמרי' הוברר הדבר אבל בתרי מיני לא אמרי' הוברר והאיך חזר וכתב מי' דההוא גר ונכרי משום ברירה הוי...

20. שערים מצויינים בהלכה

מנפח אדם בית הפרס. פרש"י בודקו
בנפיחה, ואם יש שם עצם כשעורה
רואהו ונשמת ממנו, ואינו מטמא באהל אלא
במגע ובמשא. והא דסומכין על נפוח ולא
חוששין שמא העצם בעומק שלא יתגלה ע"י
נפוח, כתבו התוס' במס' מו"ק (ה:) שלא היו
רגילים לקבור המתים בעומק כמו בזמנינו.
והטעם דמהני נפוח לגבי פסח, משום
דבית הפרס דרבנן, ולא רצו להעמיד דבריהם
במקום כרת. והא דמצינו במס' עירובין (כו:)
דמערבין לכהן בבית הפרס משם דיכול לילך
ע"י נפוח, אע"ג דליכא שם ענין כרת, כתבו
התוס' במס' פסחים (צב:) משום דגבי פסח
איכא כרת כשאינו עושה הפסח, ואיכא נמי
כרת כשעושה בטומאה, אבל כשאין חשש
איסור כרת בשום צד כגון כהן בבית הקברות
דאינו אלא לאו בעלמא, מהני נפוח בבית
הפרס במקום מצוה כגון עירוב, ובמקום
שיש מצוה גדולה כגון לישא אשה וללמוד
תורה מותר אפי' בלא נפוח, כדאיתא במס'
עירובין (מז.).

כיון שהמקום טומאה ידוע, אבל היכא
שהשדה לעולם בספק, לא רצו לטהר אע"ג
דמדאורייתא טהור. וסברא זו הבאנו בשמ"ב
(ח"ב סי' פח ס"ק כב) בשם הנודע ביהודה,
דאע"ג דאמרינן להתיר גם באיסור דאורייתא
בשב ואל תעשה משום כבוד הבריות, זה
דוקא כשבא הדבר באקראי ולא בתמידות.
וכן הבאנו לעיל (כא: סוד"ה גזירה [השני]).

21. תוספות רי"ד על חגיגה דף כה/ב

הוא הקדר והן הקדרות והן הלוקחין נאמן, יצא אינו נאמן. פי' אע"פ שהוא הקדר והן הקדרות והן הלוקחין נאמן
הוא מן [המודיעים] ולפנים, אבל אם יצא לחוץ אינו נאמן ואע"פ שהם הם הקדרות והן הלוקחין שהמקום גורם,
מן המודיעות ולפנים הן בחזקת טהרה ומן המודיעות ולחוץ הן בחזקת טומאה:

1. דף על הדף חגיגה דף כה עמוד ב

בגמ': לאוכלי תרומה העמידו דבריהן במקום מיתה. הנה בית הפרס טמא מדרבנן, דהוי ספק טומאה ברה"ר.
כדאי' ברמב"ם פי"ח מאבות הטומאה, ובתוס' כתובות כ"ח: ד"ה בית. והנה ע' בתוס' עירובין כ"ו: ובפסחים צ"ב: שפ"ל סוגיין דבמקום כרת, **היינו דאע"פ**
דבעשיית פסח בטומאה איכא כרת, כיון דגם בביטול ק"פ איכא כרת, לא העמידו דבריהן, וטיהרו בית
הפרס, משא"כ בתרומה, דבאכילתו בטומאה איכא מיתה, העמידו דבריהן, שאין בביטול אכילת תרומה
כרת, ולפ"ז כתבו דלענין טומאת כהנים ודאי לא העמידו דבריהם, דליכא כי אם לאו גרידא.

מבואר מדבריהם, דמותר לכהן לילך למקום ספק טומאה ברה"ר, וצ"ע על המנ"ח (מצוה רס"ג את לד) שמסתפק
בזה משום דאף דמה"ת ס"ט ברה"ר טהור, מ"מ לענין שאר לאוין הרי ספק דאורייתא לתומרא עכ"ל.
אכן צ"ע בזה מה שהקשה בקובץ שיעורים (חולין אות ז') דבזה"ז יש לנו חזקת טומאה, ומ"מ נפסק
בשו"ע דמותר לכהן ליכנס לבית הפרס, וקשה דהיכא דאיכא חזקת טמא לא אמרי' ס"ט ברה"ר טהור.

וע"ע בקוב"ש שם אות ל"א. (קובץ קול התורה קובץ מ"ז ע' לא - ב) ושם נדפס הערת המערכת: [האחרונים דסברי דכהן אסור ללכת בס"ט ברה"ר, ע"כ צ"ל דהתוס'
בכתובות איירי רק בבית הפרס שנאבד בו קבר ולא בבית הפרס שנידש כהא דשמעתין].